List 4. **NOVICE** Tečaj XXXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 26. januarija 1881.

Obseg: Pomagajmo si tudi sami! — Kako sadnemu drevju gnojiti. — Ako je goved ovčja, pomaga to-le. — Kako dolgo živí trta? — Krščanstvo pri Slovencih do Cirila in Metoda. (Dalje.) — Collectae papales o kranjskih cerkvah leta 1323. — Kapelica pri sv. Petru na Trebelnem. — Mlinar Matúc in njegovi otroci. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Pomagajmo si tudi sami!

V zadnjem listu so „Novice“ 10 postav nasvetovale, ki so nujno potrebne, da se kmetijstvo reši popolnega propada. Opustivši le splošno besedovanje o potrebnih agrarnih reformah so kar po imenu in v številkah imenovale sredstva na pomoč kmetijstvu, da se to po poti postav popravi, kar je 12 let zanemarila nemška ustavoverska stranka, ki je gluha in slepa bila za nadloge kmetijstva. Obrnile so se „Novice“ zato do državnih poslancev sedanjega zbora, ki v svoji večini ima zdaj možake, kateri imajo srce za ubozega kmeta.

Prav tako! Naj bi se sedanjemu zboru posrečilo osnovati za rešitev kmetijstva neobhodno potrebnih postav.

To je naloga postavedajnega zbora.

Kaj pa je naloga nas kmetovalcev samih, ki stojimo zunaj zbora?

Tudi mi se moramo zavedati svojih dolžnosti, da tudi mi pripomoremo k dosegi velikega cilja.

Naštejmo tudi mi svoje naloge.

1. Pred vsem potreba je, da ljudstvo v vsakovrstne zastope, naj so občinski, deželni ali državni zbor, vselej voli le take možé, kateri imajo srce, um in voljo v resnici za nj delati in se truditi, mu v vsakem obziru k boljši prihodnosti pomagati. Proč tedaj s hinavci, odpadniki, priliznjenci in sladkači, kateri imajo kmeta le takrat v svojih ustih, kedar upajo, da jim bode v dosego njihovih pogubnih namer na roke šel, a kedar jim je do tega dospeti pomagal, imajo ga za norca in osla, ter se za njegovo korist, prošnje in zdihovanje še zmenijo ne. Toraj proč s takimi kukavicami za enkrat in za vselej, ki nas, našo kri in državo tujcu brezpogojno prodajajo in splošnemu uboštvu vrata na stezaj odpirajo! Prvi pogoj za zboljšanje gmotnega položaja so pravi zastopniki ljudstva. In to važno zadevo ima ljudstvo v svojih rokah; le prava zavest in trdni značaj se ne sme pogrešati o volitvah, pa je korak k boljšemu narejen. *)

2. Obdelujmo manj zemlje za žito, a to dobro in pravilno, ter pridelujmo več dobre živinske krme in redimo več živine, katera edina po nekaterih krajih more kmetovalca gotovega pogina rešiti.

3. Nasajajmo si več sadnega lepega drevja, in glejmo, da nam bode vsak košček zemlje dobička dajal.

4. Potratni lišp v obleki naj bi se odpravil, ter naj bi zopet prišla obleka doma pridelane in izdelane robe bolj v navado.

5. Ogibajmo se loterije, katera leto in dan milijone goldinarjev iz žepov obožanega ljudstva spravi in pogoltne.

6. Skrbimo za to, da se osnujejo kmetijske zádruge, da si z zedinjenimi močmi omislimo praktičnih in potrebnih strojev (mašin), s katerimi se razna kmetijska dela ročno, izvrstno in dober kup opravljati morejo.

7. Skrbimo dalje tudi za to, da si ustanovimo kmetijskih posojilnic, iz katerih si bode mogel kmet za male obresti in z malimi stroški potrebnih novcev v nujnih potrebah izposojevati.

8. Glejmo, da bodemo svoje otroke prec iz začetka krščansko odgojili, jih delavnosti, reda, snage, varčnosti in ljubezni do svojega prihodnjega poklica, ter pokorščine do Boga, nas samih in vseh viših privadili. Ne zabimo, da ravno za časa liberalizma je ginula socijalna avtoriteta.

9. Ne tožarimo se za vsako malenkost.

10. Poslužujmo se vsake poštene prilike, da svojo deco za njen prihodnji kmetijski stan po moči uže sami, a osobito pa tudi po drugih praktičnih ljudéh kolikor mogoče izobrazimo.

11. Poslušajmo dobre nauke modrih in izvedenih móž, katere nam ali naravnost ustmeno, ali po kmetijskih časnikih ali pa tudi po kmetijskih knjigah podajajo v naš prid in korist. Ne bodimo starokopitneži, ter zavrzimo za enkrat in za vselej pogubonosni stari rek: „Kakor je moj oče delal, tako bodem tudi jaz; če je on lahko dobro živel, zakaj bi jaz — ne mogel.“ Da, prijatelji predragi, ravno to zadnje je, kar nas uže z vso silo dandanes k pravemu napredku v kmetijstvu sili, ako nočemo popolnem propasti! Vedimo, da nekdaj je kmetovalec lože živel, če tudi je malo vedel in znal; dandanes ni več tako! Dandanes ni dosti, da roke in noge vprežemo, tudi um je treba vpreči. Bodimo svojim največim dobrotnikom s tem hvaležni, da njihove nauke slušamo, se po njih ravnamo in si tako boljšo

*) Kmalu imamo na Kranjskem volitve v kupčijsko in obrtnijsko zbornico, katera pošilja dva poslanca v deželni zbor. Naj pomaga tedaj vsak pri teh volitvah, da ne pridejo liberalci v zbornico, ki nimajo srca za domače koristi. Pis.

prihodnost zagotovimo. Le krepko se oklenimo pravega napredka v kmetijstvu in ne obupajmo, pa bodemo s trudom in v potu svojega obraza uže sami si grenjki in tužni svoj položaj po moči zboljšali, a svojim naslednikom pa, za katere nam je skrb izročena, pot do prave sreče — ogladili!

Ne dopustimo, da bi nas žalostna osoda Ircev ali pa še bližnjih Italijanov zasačila, kateri večinoma več svoji lastni gospodarji niso, nego so le pravi sužnji svojih oderuških upnikov in gospodarjev.

Tako končujem svoj letošnji prvi dopis z željo, da se v vseh zadevah neugodni položaj glavnega državnega faktorja — kmetijstva, obrtnijstva in trgovstva — zboljša. „Pomagajmo si tudi sami, in Bog nam bode pomagal!“ Martinjivrhar.

Kako sadnemu drevju gnojiti.

Razložil dvorni vrtnar R. Novak v skupščini sadjerejcev v Würzburgu.

Nismo še brali nikjer tako temeljitega in praktičnega poúka, kakor je govor dvornega vrtnarja R. Novaka v gori navedenem zboru bil in ga je vrtnarski časnik „Illustr. Gart. Zeitg.“ objavil, po tem pa tudi časnik „Obstgarten“ posnel. Naj ga tudi „Novice“ prinesó našim sadjerejcem, da se ravnajo po njem, pa tudi naši učitelji ljudskih šol, ki šolsko mladino vadijo umne sadjereje, naj bi ta navod privzeli svojemu nauku.

Glasí se tako-le:

Tudi sadna drevesa potrebujejo živeža, in velika škoda je, da se gnojenje sadnemu drevju, premalo ceni, preveč zanemarja. Mnogo dreves samo zato malo sadú donaša in nazadnje konec vzame. Pri vrtnarstvu je tedaj velike važnosti to, da sadjerejec drevju pripravnega gnoja daje, v pravi razmeri in tudi o pravem času.

Pred vsem treba je vedeti to, da sadna drevesa jemljejo zemlji veliko fosforove kisline, kalija in gnjilca, in ravno teh treh tvarín večidel ni obilo v zemlji. Zato je treba skrbeti, da se te trojne redivne snoví, ki jih drevesa iz zemlje srkajo, zopet nadomestujejo, da drevesa ostanejo zdrava in rodovitna.

Odkod pa dobiti gnjilca, kalija in fosforove kisline?

Gnjilca (Stikstoff) imajo posebno veliko v sebi: kri, rožni in kopitni obrezki, dlaka in volneni odpadki, — kalija in fosforove kisline pa je v gnoji stranišč (sekretov), gnojnici živinski, zmletih kostéh, kurjeku in druzem tičjeku, v pepelu drv, posebno bukovem in trtnem.

Če zemlji dajemo več ravno imenovanih gnjilčevih tvarín, krepko raste drevju les in perje, — če pa zemljo gnojimo z gori imenovanimi tvarinami, ki imajo fosforove kisline in kalija veliko v sebi, potem nastavlja drevó več popkov in donaša debelejega in boljega (sladkega) sadú.

Po takem treba tedaj pri gnojenji zmirom vprašati se: kaj hočemo?

Če taka drevesa, ki, poškodovana po slani, toči, gosenicah in druzih vremenskih uímah, nočejo nič kaj rasti, ali ki so več let poredoma bogato obrodila in zato opešala, hočemo pognati k krepkejši rasti, takrat jim je treba gnojiti s tistimi gnojili, o katerih smo gori rekli, da imajo veliko gnjilca v sebi. — Če pa drevesa sicer čvrsto v les in perje rastejo, pa sadú ne donašajo, takrat jim je treba gnojiti z gnojili, ki imajo več kalija in fosforove kisline v sebi. — Če pa je drevo tako, da noče čvrsto rasti, pa tudi sadú ne nastavlja, takrat je treba mu gnojiti z gnojem, v katerega smo pomešali oboje sorte gnojila (gnjilčne tvarine in pa kalija in fosforove kisline), ali pa da mu spomladi gnojimo z gnjilčnim gnojem, ki rast drevesu pospešuje, — meseca avgusta (velikega travna) pa z gnojem, ki ima kalija in fosforove kisline veliko v sebi in po katerem drevo več cvetnih popkov nastavlja za prihodnje leto.

Najbolje se sploh gnoj sadnemu drevju prileže v tekočem stanu, kajti tak gnoj hitreje v zemljo pride do koreninic drevesnih, ki ga srkajo, suhi gnoj nasproti le počasi s pomočjo deževnice v zemljo dohaja. Zato je zmerom dobro, umetna gnojila (superfosfat, kali, chilisalpeter itd.), pa tudi pepel, kri, rožne odrezke, zmlete kostí (koščeno moko) poprej v vodi raztopiti, da v nji nekoliko povró in še le potem ž njimi gnojiti drevesom. Tako povodeni gnoj se vlije v jame, katere, kake četrt metra široke in pol metra globoke, se izkopljejo tako daleč od debla, dotlej veje drevesa sežejo. Ko je bil gnoj va-nje vlit, se zopet zasujejo.

Najbolji čas drevju gnojiti je od spomladi do jeseni, in sicer zgodaj spomladi zato, da rast izbudimo v drevesu, — da drevo nastavlja sad, se mu gnojenje prileže meseca malega in velicega travna (julija in avgusta), — da pa se pomnožijo tvarine, katere drevo za drugo leto potrebuje, meseca septembra.

Če je zemlja suha in vreme gorko, je tem bolj treba gnoj pomešati z vodo zato, ker bi preostri gnoj škodoval. Vendar se dadó vsa tù imenovana gnojila tudi suha rabiti, s prstjo zmešana kot kompost. Potrese se okoli drevesa pod krono na zemljo in potem zagrebe. Tako gnojiti se prileže posebno češnjam, češpljam, orehom, kostanju in vsemu koščičastemu in luskinjastemu sadju, katerim je ostri tekoči gnoj škodljiv zato, ker prehitro svojo moč razvija.

Kdor s frišnim živinskim gnojem (kravjek je za to najbolji) gnojiti hoče, naj ga uže v jeseni okoli drevesa zagrebe, da se čez zimo razkroji in svoje redivne tvarine (gnjilec, kali in fosforovo kislino) kmalu spomladi koreninam drevesnim oddá.

Koliko pa naj se za gnojenje izbranega gnoja daje drevju? — Več ali manj, to se ravná po velikosti drevesa in lastnosti zemlje.

Visoka in stareja drevesa potrebujejo gnoja več kot nizka (pritlikovci) in pa mlada, — pusta zemlja ga potrebuje več kot močna.

Gnojnice živinske ali sekretnega gnoja zadostuje 3 do 5 litrov za veliko drevó, — pepela $1\frac{1}{2}$ do 2 litra, — kalija 60 do 100 gramov v 4 do 5 litrih vode. Manjša in mlajša drevesa potrebujejo se ve da manj gnoja.

Živinozdravniške stvarí.

Ako je goved ovčja, pomaga to-le:

Vzame naj se kake četrt kile suhega, okajenega svinjskega hrbta (reber); to se dene kuhati na 1 liter vode. Ko stvar dobro zavrè, se dá toliko ohladiti, kar roka lahko pretrpí, in s to kuhovino se goved prav dobro po hrbtu in rebrih riba. — Tej bolezni je najbolj podvržena mlada goved, junčeki in telice, pa tudi pri odraščeni govedi se nahaja. Kedar ima goved to bolezen, je poraščena z dolgo kodrasto dlako; ako jo primeš za kožo, je ni odstraniti od mesa, tako trdo se ga drži. Odebeliti (spitati) se ne dá taka goved. Uže pri treh govedih se mi je to priprosto sredstvo prav dobro sponeslo. Majdič.

Vinorejska skušnja.

Kako dolgo živi trta?

Če se s trto neumno ravná in če raste na strmih goricah z malo zemlje, pogine v 25 do 30 letih. V dobri zemlji, na ne prestrmih goricah in pri umni trtoreji lahko doseže starost 100 do 120 let. Če se trta ne pomnožuje ne po sadikah ne po trtnih koreninah, doseže celó 500 do 600 let, čemur priče so trte v Kavkazu.

Tako beremo v časniku „Wien. landw. Zeitg.“

Zgodovinske stvari.

Krščanstvo pri Slovencih do Ciríla in Metoda.

Spisal Ivan Lavrenčič.

(Dalje.)

IV.

Okoli leta 748. prosi korotanski vojvoda Borut, vidé, da ne bi bil kos sovražniku, Bavarce pomoči zoper Avare, ki so po Samovi smrti še vedno nadlegovali naše kraje. Res pride Tesel II. z vojsko, ki premaga in potolče sovražnika. A pomagal ni zastonj, marveč Slovenci morajo pripoznati neposrednje bavarsko in posrednje frankovsko nadoblast, kajti Bavarsko je bilo nekaka provincija frankovskega kraljestva. Za poroštvo zvestobe in pripoznanja nadoblasti morajo poslati mnogo zastavljencev vojvodi Teslu; med drugimi Karast-a (Carast, Caratius), Borutovega sina in Hotemara (Chetimarus) stričnika njegovega, ki sta bila izrejena na Bavarskem (v kneževni šoli opatije „Ava“ *) v krščanski veri.

Po smrti Borutovi leta 751. so poslali Bavarci po povelji frankovskega kralja Korotancem Karasta, ki so ga posadili précej po prihodu na vojvodski prestol. Vlado nastopivši prizadeval si je na vso moč, da bi razširil pri Slovencih vero, v kateri je bil izrejen. Mogoče, da bi bil dosegel svoj namen, ako mu ne bi bila upihnila prerano l. 754. bleda žena luč življenja. Sledil mu je bratranec Hotemar, ki je pripeljal seboj mašnika Majorama. Spravil ga je ž njim stric Lupo, mašnik na otoku kamniškega jezera (Chemingi lacus) „Ava“, kjer se je skoro gotovo šolal s korotanskimi knezoviči.

Da bi pa brzo malikovalstvo zatrl, prosi Hotemar nekoliko let pozneje okoli l. 760. in drugič l. 767. solnograškega škofa, naj bi on sam prišel k ljudstvu njegovemu, ter krščene v veri potrdil, pogane pa podučil in za vzvišene nauke navdušil. Virgilij ne more nikakor uslišati njegove prošnje, kajti mnoga škofijska opravila mu niso nikamor dopustila; da bi pa vsaj deloma spolnil željo vojvodi, pošlje škofa Modesta z več mašniki na Korotansko; kakor Latina, ki je večkrat zarad domačih prepirov naše očete popustil, a zopet se vrnil. Razun Latina poznamo tudi: Vatona, Reginberta, Kočara, Ekiharda, Reginbalda, Avgustina, **) ki so se raztrosili po slovenskih pokrajinah ter ljudstvo podučevali, krščevali, cerkve zidali in posvečevali; tako: pri Gospejsveti na mestu starega Viruna; v Liburniji ali nekdanji Tiburniji v gornji podravski dolini; Undrimah (Ondrimah) v gornji pomurski dolini. Žalibog, da so ovirali njihovo početje notranji upori, ki so se vneli zoper Kristovo vero. Oni poganski očetje namreč, ki se niso dali podučiti, niso nikakor gledali z lepim očesom, kako se ajdovski tempeljni podirajo in maliki končujejo. Spuntajo se uže pod Hotemarom trikrat in tembolj, ker mislijo, da je krščanstvo nekako sredstvo, s katerim jih hočejo Nemci popolnem podjarmiti. Še hujša borba nastane po smrti Hotemara l. 769., ko jim pošljejo Franki za naslednika mladega Valduha (Valdungus, Valchunus). Vojvoda, ki je bil podložen, poslušen Bavarcem in Frankom ali neobčutljiv za svoje ljudstvo. Širil je sicer krščanstvo, za kar smo mu in mu moramo biti hvaležni, ali sè sredstvi, kakoršnih ne more nihče odobravati:

„Valjhún ravná po svoji slepi glavi,
Po božji volji ne, duhovni pravi.“

(Krst pri Savici.)

Hotel jim je vsiliti nebeški nauk z mečem, ne vedè, da v verskih rečeh je treba prepričanja, katero se doseže o Kristovi veri prav lahko. Naj bi bil Valduh krščanstvo z lepa razširjal, potem bi bili gotovo tudi največi nasprotniki spoznali resnico in zavrgli malike. Ker so pa bili morani, se uprò, oborožé in zapodé duhovnike na Bavarsko. Dadó si besedo, ne prej odjenjati, dokler Valduha ne izpodé, Bavarskega jarma ne otresó in stari maliki ne dobé one časti in veljave, ki so je imeli ne dolgo prej. Pogumno planejo pod vodstvom Droha in Hermana Avrelija na Valduha, ki se jim brani le z malim številom krščenih vojakov. Neverna moč kristijane razkropi, deloma pa tudi pobije. V njihovi oblasti je vas za vasjó, trg za trgom, mesto za mestom, med tem, ko je prejšnji gospodar (Valduh) bežal na Nemško.

Komaj je izgnan vojvoda, uže naorožita prijatelja njegova Tesel in Deziderij, kralj Longobardski, veliki armadi proti Sloveniji, z namenom, da bi postavila Valduha na prestol, in drugič, da bi se polastila te ali one slovenske pokrajine. Prvi je na bojišči Deziderij, ki je pa tako potolčen, da se le z malo tropo reši. Nesrečnejši so bili boji z Bavarci, ki so privreli s tremi četami; z eno na Koroško, z drugo na Gorenjsko, s tretjo na Štirsko. Kaj je hotelo malo število nevernih očetov proti toliki armadi! Po hudih bitkah morajo se umakniti in naposled podvreči se Teslu in Valduhu.

(Dalje prihodnjič.)

*) Huber „Christianisirung Südostdeutschlands“ zvez. III. str. 243.

**) Glagolita Clozianus. Anonymus Salisburgensis. Schönleben III. str. 377.

Collectae papales

o kranjskih cerkvah leta 1323.

Priobčil Davorin Trstenjak.

Za obdelovanje cerkvene zgodovine v slovenskih škofijah se je še malo storilo. Odkar je marljivi Hitzinger umrl, se na tem polji nihče ne oglasi, razven gosp. kanonika J. Orožna, ki neutrudno zbira in objavlja gradivo za cerkveno zgodovino lavantinske škofije.

Pred menoj leží prepis listine *) iz leta 1323., v kateri je kardinal Bertrand razpisal davek, ki so ga imele plačevati cerkve „archidiaconatus Carnioliae et Marchiae.“ Ta listina je uže zaradi tega važna, ker iz nje izvemo za fare, ki so v oni dôbi uže bile ustanovljene.

Glasí se pa: Anno Domini MCCCXXIII. In die s. Clementis imposita fuit Proruratio Reverendi Patris D. Bertrandi titulo S. Marcelli Presbiteri Cardinalis, Apostolicae Sedis Legati pro anno quarto suae Legationis. In Carniola et Marchia Marche LXXXV. et dimidra, et denarii XXXVI. Aquilegensium novorum.

*) Iz videmskega arhiva.

Archidiaconatus Carniolae et Marchiae.

Prepositura in Insula, marc. VIII. novorum; toraj je takrat na bleškem otoku bila proštija. — Goriacus (Gorjane), marc. dimidia. — Radmanndorf, marc. media, denar. XL. — Mosnach (Mošnje), denarios LX. — St. Martinus, tres Fertones (kakošni je bil ta denar?) — Chramburch (Krainburg), marc. IV. — S. Georgius, Denar. XL. — Cirklach, marc. IV. — Michelstetten, marc. II. — S. Petrus, marc. IV. — Stayn (Kamnik), Marc. duas cum dimidia. — Aych (Dob), denarios LX. — Menguspurch (Mengeš), marc. VII. — Morawez (Moravče), marc. media. — Laybacus, marc. IX. — Cruciferi in Laybaco (nemški vitezi, križniki), marc. due cum dimidia. — S. Vitus supra Laybacum, Festones III. — Cower, marc. media. — Lok, marc. VII. — Wipacus, marc. II. — Zirknitz, marc. III. — Los (Lož), marc. II. cum dimidia. — Freunrez (kje je ta fara?), marc. I. — Sytik, marc. VII. — Treffen, marc. II. — S. Vitus, marc. IV. et denar. XL. — Dovernik, marc. II. — Honkstein, marc. I. et denar. XL. — S. Michael, denar. XL. — St. Rupertus, marc. I. et denar. XL. — Nassenfuss, marc. media. — Alba ecclesia, marc. II. cum dimidia. — Gurkveld, fertones III. — S. Crux, marc. media. — Claustrum in Lanstrost, marcam unam. — Capella in Lanstrost (Kostanjevica), marc. media. — S. Bartholomäus, marca media. — Czerneomel, marca una, et dimidia. — Awa (kje je ta fara?) marc. una. — Sicherberch, marca media. — S. Georgius, marca media.

Oglejsko cerkev je takrat vladal patrijarh Pagano della Torre, iz imenitne plemenite rodbine italijanske Torrianove, iz katere so tudi kranjski grofi Thurni. On je imel hude boje z Venečani. Umrl je leta 1332., star in ubožen. Ko so njegovo truplo v Oglej prenesli, je roparska druhal spremljevalce napadla, in s trupla mrličevega slekla vsa dragocena škofovska oblačila, celó srajce mu niso pustili. Razpodeni spremljevalci so pustili golo truplo na cesti ležati, katero je potem prosto ljudstvo zaneslo v Oglej.

Starinske stvari.

Kapelica pri sv. Petru na Trebelnem.

Kake $^3/_4$ ure hodá od Mokronoga proti Trebelnemu stojí na desni strani ceste cerkev sv. Petra in malo više nad njo proti gozdu stojí kapelica srednje velikosti. Ta cerkev bila je neki svoje dni farna cerkev in sedanja na Trebelnem postala je še le nedavno farna precéj velike fare trebelske.

Omenjena kapelica je še precej dobro ohranjena, da-si mora biti uže silno stara, kar se dá sklepati po slogu zidanja. Gotovo bi se bila uže porušila, da ni vsa preprežena z bršlinom, ki jo varuje različnih elementarnih nezgod. Spodaj je votla, kajti tla so ji obokana in od zunaj je nekak majhen vhod. V tem prostoru pod kapelico je veliko človeških kosti nakupičenih, katere so bile prenešene deloma iz pokopališča, katero je bilo preje okoli cerkve, deloma pa so bile boje da uže preje tu. — Tako se pripoveduje o teh kostéh.

O kapelici sploh so različna mnenja. Večina misli, da je bila to res prava kapela iz prvih krščanskih stoletij, drugi pa zopet menijo, da je bil to kak mavzolej za časa Rimljanov. Prvo je verjetneje, kajti pravljica pripoveduje, da sta v tej kapelici maševala sv. Mohor in Fortunat (druga pravljica pripoveduje o sv. Cirilu in Metodu), ki sta prišla od juga mimo sedanjega Trebelnega. Ob istem času bili so tu v okolici uže kristijani. Od tu pa sta šla po cesti proti Mokronogu in od todi na Št. Rupert. V Št. Rupertu pa so bili še pogani, kateri ju niso hoteli sprejeti, marveč so ju ob glavo dejali.

Toliko vé prosto ljudstvo o tej kapelici. Mogoče je pa vendar tudi, da je bil to kak mavzolej, kar se dá sklepati po prostoru pod kapelico in po vhodu. — Toliko sem hotel omeniti o tej kapelici zaradi pravljice o prihodu sv. Mohorja in Fortunata.

Ker uže ravno govorim o Trebelnu, naj navedem tu še pismo Fr. Slatnar-ja, katero sem dobil 30. decembra minulega leta. Glasí se tako-le: „19. grudna šel sem po opravku v Stroje. Ker pa gospodarja, kateremu sem bil namenjen, ni bilo doma, moral sem čakati. Z bratom njegovim stala sva zunaj hiše in se razgovarjala o različnih stvaréh. Med druzim mi pravi: Glejte, ravno na tem mestu, kjer vi stojite, sem izkopal jaz pred 3 leti en kostnjak. Stopáli morajo biti še v zemlji. Na to vzamem jaz motiko in začnem kopati na omenjenem kraji. In res pridem do kostí. Kaka 2 čevlja globoko najdem konci nog črn lonec iz prsti. Dno je bilo kakih 9 palcev široko. Rad bi ga bil celega izkopal, toda zdrobil se mi je pri kopanji. Videti je, da utegnejo biti tu kake poganske gomile. Na to mi pravi zopet: Tam le pa na onem griču (kakih 300 sežnjev proč) izkopal je 4. grudna nekdo iz Laknica tudi en kostnjak. Ko začnem tudi tu kopati, pridem zopet do človeških kostí in do lonca, kateri je pa bil iz rudeče prstí, in v njem je bilo nekoliko zemlje. Tudi tù je videti, kakor da bilo bi več grobov. — Tako se glasí pismo.

Tudi gospod župnik trebelski mi je pravil, da so pred nekimi leti v isti okolici ljudje pri kopanji našli 5 kostnjakov, eden je bil celó v kamenitem grobu. Kamenite plošče bile so namreč tako postavljene, da je bilo podobno grobu. Drugi kostnjaki bili so pa okoli tega groba.

Iz vsega tega, dá se sklepati, da je morala biti v davnih časih tukaj naselba. Daljna kopanja utegnila bi stvar bolj osvetliti. J. Šašelj.

Zabavno berilo.

Mlinar Matúc in njegovi otroci.

Podoba iz narodnega življenja.

Spisal Gomilšak.

Mlinar Matúc slovél je v deveto vas. Pa kaj čuda, saj imel je lep mlin, veliko pušo in v glavi — dokaj muh. Govorilo se je tudi: Matuci sedi v kleti na sodih maček, v omari pa plesnijo mu srebrnjaki. Al vse to ni bilo njegovo največe veselje, ampak štirje majhni kričáji, ki so skakljali, letali in upili po mlinu, da se ni čul šum vode in ropot kamenja.

Bila mu jih je v spomin zapustila njegova pokojna Gera, — naj jej sveti večna luč! — in svojo Gero ljubil je nekdaj čez vse na svetu. Dražljivi ljudje trdili so sicer, da so mlinarjevi otročaji butasti in grdi, pa kaj za to, Matúc mislil je le: „Čakajte vi kajžarji, drugi korenjaki zrastejo še iz moje dece, kakor iz vaše; da, govorilo še se bo po svetu od mojih sinov!“ — In zgolj iz ljubezni do njih ni šel vdovec Matuc drugikrat v snuboke.

Pri debeli repi! bil je zares skoz in skoz poštena koža, in nosil se je čedno po domače, v hodnih bre-

gušah. Urno šlo mu je vsako delo izpod rok, poleti sukal in jezil se je na polji, pozimi v mlinu. Pri tem obračal je jezik hitreje, kakor voda kolesa, in včasih so tedaj zaostajale misli; hudobni sosedje pravili so celó, da je Matúc snel pri pusti zelje, to je, da je bil majhno pahnjen. Al temu vkljub vozili so iz petih far zrnje na njegov mlin, kajti dobro je mlel in pravično je meril. Dalječ okrog bolela je mlinarje Matúčeva sreča, on pa je djal: „Bolje, da me zavidajo, ko bi me milovali!“ Delal in spravljal je bogastvo na kup, a ne za sebe, ampak da bo imel kaj zapustiti svojim „ljubčekom“.

Pogostoma rojile so mu po glavi misli in skrbi, v kateri stan bo djal enkrat svoje štiri otročaje, tri sine in eno deklico. „Mihec, ti še moraš postati gospod“, govoril je večkrat najstarejšemu sineku; in bistri Mihec poskakoval in ploskal je od veselja, da postane enkrat tak gospod, ko so gospod fajmošter, kajti drugega gospoda še videl ni.

Mlajšemu sineku pravil je Matúc: „Jakec, ti si debel in močen, ti dobiš mlin, če boš vedno prav vrl ostal“. A Jakec napenjal je šobo, kajti tudi on nosil bi rajši črno gosposko suknjo in svitle škornje, kakor zamazane breguše. — „Markec, ti se pa boš učil za dohtarja, to ti je velik pa hud gospod“, čenčal je mlinar; a Markec je zijaje debelo gledal, kakor sova v luč, ker ni zapopadel, kakova stvar je „dohtar“.

Najmlajšemu in najljubšemu otroku, svoji Miciki, pravil je oče: „Ti pa dobiš enkrat prav vrlega bogatega moža, in ž njim celo pušo“.

Pri tem objemal je radosti poln čačka svoje otroke, rekoč: „zares, ni ga srečnejšega človeka od mene“. Da so vsi za stan, katerega jim je odločil, pripravni, tega ni dvomil nikdar; čedalje bolje vkoreninile so se mu v glavi te namere in ti sklepi. Da! včasih se mu je uže sanjalo, da sliši svojega Miheca v cerkvi novo mašo peti ali pridigovati, včasih, da vidi v veliki kanceliji trepetati kmete pred dohtarjem Markecom, včasih, da ziblje na kolenih rumenokodraste unukece. Jasno se mu je zdelo ko beli dan, da se mu te sanje tudi vresničijo enkrat.

Brž ko mu stopijo otroci zaporedoma v sedmo leto, gnal je Matúc druzega za drugim v šolo. Djal je gospodu školniku: „Vzemite si moje dečke v posebno skrb, nič ne bo škode, če se naučijo razven branja in pisanja tudi nemškega jezika; kajti dobro zdi se človeku, če mu vedó otroci kako pismo od „pecirka“ prebrati. Če bo treba, poskusite tudi z leskovo mastjo, včasih“ šiba novo mašo poje“.

Tako prosil je po svoji priprosti pameti mlinar, in školnik obljubil mu je po njegovi želji; posebno veselilo ga je, da mu priporoča Matúc otroke za nemščino, bil je namreč kosmat nemškutar. „Ta je edini mož v celi fari, ki spozna ceno nemške omike in besede“, mislil je pri sebi.

Niso se učili mlinarjevi otroci vsi z istim vspehom, kajti razne mere možganov podelili so jim ljubi Bogec. Vsa čast Mihcu in Jakcu! nista bila bedaka, rada šla jima je abecednica in nemščina v glavo. Školnik, prišedši k mlinarjevim na biro, trdil je celó: „Ta dečka sta najvrlejša v celi šoli. Posebno Mihecu gleda iz glave zelen pes, — iz tega bo še kaj!“ In školnik ni govoril sebi v škodo, — Matuc mu je bil prav hvaležen.

Al na svetu pač ni vasi brez mlake, in ni veselja brez žalosti. Celó druga bila je z Markecom in Miciko, — kajti

V buči trmasti zabiti,
Škoda res za njo,
Kjer bi moglo nekaj biti,
Je vse prazno b'lo.

Pa kaj, sta bila onédva kriva? — Tega Matuc ni pomislil, in godrnjal je v enomer nad njima. „Miciki se še dá odpustiti“, djal je pri sebi, „ona postane gospodinja, pa kaj si hočem z Markecom početi? Pes se obesi, bom pa videl, ali ne napravim ž njega dohtarja!“ In poskusil je dejansko, jeli ne laže pregovor: šiba dela gospode. O ubogi Markec, spričal si, da se um in učenost ne dá v človeka vtepsti, — bil in ostal si budalo. Tvoj oče ni zapopadel, da nisi za prekanjenega dohtarja, ampak za priprostega kmeta. Pa tolaži se, enakih Matucev in Markecev še je na zemlji dokaj!

Med tem dovrši Mihec visoke šole pri domači fari. Radosti igralo je mlinarju srce, ko mu je bral vrli sinko iz svojega „ceignusa“ same „zergute“. Brž mu dá narediti suknjo, hlače in škornje; ob Mihelovem pa ga zapelje v M., v blatno gnjezdo nemškutarjev in — Modric. Ni bilo težko najti stanišča — v nekaterih urah imel je Matuc svojega Miheca pod streho — pri stari baburi, ki je napehala v eno sobo pet dijakov. Pa od česa bi se sicer redila?

Tako postal je Mihec „študent“, v kratkem priljubilo se mu je mesto in novi tovarši. Pa pustimo ga zdaj pri njegovi „mensa, mensae“, in

„Die Männer, Völker, Flüsse, Wind
Und Monat masculina sind“, —

saj ima dela, uka, pa tudi strahu pred gospodi „prefesari“ dokaj! — — —

Slaba godila se je tačas Markecu, bil je večkrat bít (tepen) ko sit. Da se je vsaj počasno pomikal naprej, treba bilo je mazila, kakor pri vozu. Da vspeh njegovega uka ni bil sijajen, kažejo nam vrstice, katere je čez-nj skoval nek hudobnjak:

„Hlače mogel je glodati v šoli sedem let,
Naučil se je nekaj brati, šteti do deset!“

„Ta pa ni za študenta“, pravil je školnik včasih mlinarju. „Čeravno noče, pa mora biti“, trdil je Matuc, „še ga hočem nategniti, tega žilavca, on je otrok, pa jaz sem oče! Plesati mora, kakor bom godel jaz“. — Brž ko dobi tedaj Markec po milosti in slabosti školnikovi spričalo brez kljuke, zagromi mu oče: „Po konci! hajd v M., ne bodeš mi vedno doma vtragloval. Pa gorjé tebi, če mi ne izhajaš dobro, ne smeš mi domov!“ — Tako postal je tudi iz tega motovila študent, — oj kak študent! — To ti je bil zajec pri bobnu, žaba pri orehu, — o ubogi Markec! (Dal. prih.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 24. jan. — Politično življenje se je z državnim zborovanjem zopet pričelo v zadovoljnost enim, v strah drugim. Državnega zbora desnici v zadovoljnost je bil odpust ministrov Kremerja in Streit-a in tako tudi imenovanje 12 novih udov v gospôsko zbornico in to takih, ki zanesljivo spadajo k desnici. Vzroki odpusta imenovanih ministrov so znani: zarote zoper Taaffe-ja in desnico, — zato pa je še posebno to zeló zadovolilo desnico, da je Taaffe vendar enkrat urno storil, kar od njega zahteva „res publica“, kajti dala sta imenovana ministra svojo odpoved opoldne, in uže zvečer ob 11. uri še istega dne imela sta v rokah cesarjevo pismo, katero jima je slovó dalo. — S številom na novo v zbornico gosposko poklicanih desnica sicer ni zadovoljna, toda zadovoliti se mora za zdaj s tem malim „homeopatičnim“ številom, ker upamo, da število novih pêrov s tem še ni sklenjeno. — Ako je levica izgubila dva svoja ministra, izgubila je ta teden žalibog desnica 2 svoja izvrstna uda iz poljskega kluba: dr. And. Ryszovski-a,

poročevalca oderuške postave in iskrenega, dolgoletnega preganjalca oderuštva, in pa dr. vit. Krzeczunowića, prvaka v vsi zbornici v davkarskih vprašanjih. — Zarad nepristranosti pa preti tudi levici precej pomenljiva izguba: poslanec dr. A. Hoffer je zblaznel, kardinala Kutschkerja pa je včeraj zadel mrtvud, — težko da bi kateri teh dveh še kedaj v javnost stopil. — Imenovanje dr. Unger-ja za predsednika in dr. Habjetineka za namestnika državne sodnije je levičarje jako iznenadilo, kajti to jim kaže, da grof Taaffe ne mara več svojih političnih dejanj v sodbo prepuščati svojim izrečenim nasprotnikom, pričakovati pa je, da imena naslednikov v državno sodnijo na mesto zdaj imenovanih predsednikov ne bodo levičarjev tako zadovolila. — Zbornici poslancev je dala pretekli teden, ko je poslanec Greuter strašansko pa po pravici šibal nekršene in kršene oderuhe, vitez Schneid pa izvrstno dokazal pogubnost „svobodnega kapitala", in bode dala tudi še ta teden veliko posla oderuška postava, — pričakuje se, da si bo Greuter jutri v svojem odgovoru krepko na muho vzel šolmašterčeka Saksa in pa pastorja Haase-a. Pododsek, ki je imel pretresavati vladni predlog o novem hišnem davku, ga je prav temeljito prestrojil — sme se reči z eno besedo — demokratiziral. Vladni predlog je hotel glavnim deželnim mestom odpustiti hišnega davka blizo $1\frac{1}{2}$ milijona, med temi Dunaju samemu na leto 900.000 gold., odsek je to zavrgel in sklenil, naj hišno-najemniški davek čisto nespremenjen ostane, razen da enako visocega naloži vsem do zdaj privilegiranim mestom, ki so: Insbruk, Salcburg, Zader, Trst in Črnovice. Povikšal je odsek sicer tudi hišno-razredni davek, a tega mu ni bilo treba za toliko, ker je pri hišno-razrednem davku prihranil $1\frac{1}{2}$ milijona; tudi v tarifi je po moči varoval siromaštvo, prvič s tem, da je povikšal bolj prve razrede, znižan je V. razred z eno sobo za $13\frac{1}{2}$ kr., XIV. razred z dvema sobama plačal bo po $6\frac{1}{2}$ kr. več, XIII. razred s 3 sobama plačeval bo po $46\frac{1}{2}$ kr. več, — in vsi trije zadnji razredi bodo plačali le 114.000 gold. več od skupnih 2 milijona 396.921 poslopij, — enako je povikšanje pri IX., XI. in XII. razredu zelo malo — pri nekaterih celó nič, ker se ima razloček med poslopji z nadstropjem pri novi tarifi popolnem opustiti. To bo vseskozi gorskim krajem na korist. — Posvetovanje ravno omenjenih predlogov se še ni pričelo, in bo ravnanje s to postavo odločeval splošni politični položaj, — ta pa se danes sme sploh imenovati boljši, — toda „tempo" boljšanja je še zmerom tako počasen, kakor je bil v preteklem letu. „Festina lente" je še zmerom Taaffe-ovo načelo.

Z Dunaja 25. jan. — V začetku današnje seje v zbornici poslancev je odgovoril grof Taaffe na **interpelacijo**, katero je pred božičem v imenu skoraj vse zborniške desnice stavil grof Hohenwart: **kako vlada misli pomagati hirajočemu našemu kmetijstvu.**

Grof Taaffe je rekel, da vlada z vso pozornostjo in neprenehoma prevdarja vzroke propada kmetijstva ter išče sredstev mu pomagati. Poglavitni vzroki propadu so bili: odstranjenje postav, katere so omejevale podedovanje kmetij, — razkosevanje kmetij, — odstranenje oderuške postave, nekoliko pa tudi denarni polom leta 1873. poleg vremenskih nezgod. — Vlada je ravno v oni namen, katerega povdarja interpelacija, uže državnemu zboru predložila sledeče postave: 1) o zložbi in razdelitvi zemljišč, katero ima v posvetovanji gospôska zbornica, 2) uže potrjeno postavo, katera davek znižuje posojilnicam, 3) postavo o živinski kugi in 4) oderuško postavo. Predložiti pa hoče vlada še sledeče postave: 1) da se znižajo pristojbine pri podedovanji in prodaji kmetij, 2) kolikor je po administrativni poti mogoče, bo vlada storila, da se male zapuščine hitro in brez stroškov obravnajo, 3) država bo deloma sama se vdeleževela poljedelskega zboljševanja (Meliorationen), deloma to podpirala in navajala o tem deželne zastope; enako bo tudi postopala pri poljedelskih šolah. Ravno zdaj še prevdarja vlada tudi to, kako bi se visokoobrestni kmetijski dolgovi konvertirali v nizke obresti, — sploh hoče vlada sama kmetijstvo zmerom podpirati ter prosi podpore državnega zbora, deželnih zborov in kmetijskega ljudstva samega, katero namerava po poti postav tako združiti v zádruge, da kmete brani onega razkrojivnega strupa, ki se je noveji čas tudi med nje začel trositi. — Odgovor ta gospoda ministra-predsednika bil je pogosto pozdravljan s krepkimi „dobro"-klici od desnice, in o sklepu z živahnim ploskanjem. — Tudi minister Dunajevski je odgovoril na Greuterjevo vprašanje, rekši, da so pristojbine od nekdanjega pemskega chabrusa popolnem vplačane, in s tem je de Pretis-u nameravani odgovor popolnem zmedel. — Kučkerjeva bolezen je postala prav nevarna; tudi dvorni svétnik Kromer, nekdaj deželni poslanec kranjski, je nevarno bolan, večkrat brezzavestno razgraja.

Z Dunaja 22. jan. — Slovanski vseučiliščniki na Dunaji priredijo 27. dan januarija 1881. l. (v Blumensäle, I, Parkring 12) v prid unesrečenim Zagrebčanom „besedo s plesom" s sodelovanjem slavnega slov. pevskega društva, gg. prof. Smietanskija, Kochanowskija, i, z dovoljenjem ravnateljstva dunajskega konservatorija, gospojice Levine Miles i g. O. Laupperta. Pri plesu svira godba 32. pešpolka F. d' Este. Začetek ob pol 8. uri zvečer. Odbor.

V Gorici 23. jan. — Popis stanovavcev v Gorici se je pričel 31. decembra l. l. in končal 20. dne t. m. Vseh stanovavcev šteje naše mesto (brez vojakov) 19.438; po „občevalnem" jeziku je Italijanov 14.213; Slovencev 3519; Nemcev 1598; Francozov 34; Angležev 9; Madjarov 32; Rusov 5; Poljakov 7; Hrvatov 10; Čehov 11. — Povrh teh je zdaj tukaj vojakov 1512. — (Leta 1851. je štela Gorica 12.500 ljudí; leta 1857. 13,297; leta 1869. pa 16 649; imamo tedaj 2779 duš več, ko o zadnji štetvi, to je, 17%). — Ker sem uže spet pri „številkah", naj omenim, da so prejšnje goriške statistične vesti v „Novicah" našle pot v mnoge slovanske in nemške časnike, samo šolsko statistiko je — prezrl prav tisti list, kateremu je bila najprej namenjena; pač pa jo je „Triest. Zeitung" zlorabila in tako še marsikateri drugi nemški časnik. Pa pustimo to. Nekaj druzega je, kar sem uni dan v „Triesterci" in danes v „Tribüne"-i našel, in kar mi kaže, da so „Konšeki" ne samo v Ljubljani, ampak tudi drugod (tudi v Gorici imamo enega) in pa da se nekateri listi brez posebne modrosti uredujejo. Statistiko posneto po našem nadškofijskem šematizmu (v 1. listu „Novic" t. l.) so prinesli tudi drugi slovenski listi in po njih „Triester Zeitung" kot izviren dopis! Kako pa prevaja „Tr. Ztg." neke izraze?! Sestre „božje Previdnosti" so ji „Schw. der göttlichen Vorsicht"; iz „krške" škofije ne vé, kaj bi naredila, in prestavlja „Cherso" (namesti Veglia). In še druzih kozlov je nekaj. Čudim se pa tudi „Tribüne"-i, da je naredila iz „krške" škofije kar naravnost — „Pisino". — Pa tudi številke so tu pa tam napačno ponatisnene. — Ker vidim, da so ljudem statistične reči všeč, sestavim jih še nekaj prav mikavnih, kedar bom imel čas. — Prve dni t. m. so bile v tukajšnjem gledišči 3krat neke predstave (koncert, žive podobe) v dobroten namen. Čistega dohodka je bilo okoli 1000 gold., ki so se razdelili na 3 dele: za mestne uboge, za dekliški

zavod grofinje Mat. Coronini evke in za gimnazijski ubožni zalog; poslednjemu je došlo 332 gold. 58 krajc. Samuel grof Gyulai je dodal temu znesku še toliko, da znaša vsa vsota skup 500 gold. — V bolnišnico tukajšnjih milosrčnih bratov je bilo sprejetih leta 1880. — 806 bolnikov, izmed katerih je bilo odpravljenih 577; na bolje gre 147; umrlo jih 82. — Neki prodajavki na Travniku je izročil nekdo pretekli četrtek nabasan samokres v varstvo in rekel, da pride pozneje po nj. Radovedna starka — ki ni vedela, da je samokres nabasan — začne ga ogledovati in ga sproži tje pred sabo čez Travnik; krogla je zadela v okno nasprotne stacune (blizo škofije). Po sreči ni nikogar zadela. Skrivnostni človek, ki je bil ženici orožje izročil, ni prišel po-nj.

Iz Dolenje Zemonske županije 19. jan. — Sprejmite drage „Novice" nekoliko vrstic tudi iz našega letos čez vse revnega kraja. Preteklo leto bilo je za nas Notranjce, osobito za bistriški okraj, slabo, kajti strašna toča je okoli 20 vasi potolkla in najhuje zadela Kočansko županijo, kjer posestniki skor nič druzega pridelali niso, nego samo nekoliko ledenega koruna, pa še ta je žalibog ljudem doma zgnjil. Ker ljudje nimajo zdaj nobenega zaslužka, da bi si mogli potrebnega živeža kupiti, zato se je v resnici bati velike lakote. Tudi ubogi njihovi živini manjka živeža, ker sená se je nakosilo komaj tretjino od lanskega. Ni tedaj čuda, da uže mnogo posestnikov se je moralo lotiti kapitala svojega in poslednji rep iz hleva prodati pod ceno, da so si vsaj par mernikov turšice omislili in razne davke plačali. Zadolženo je uže od prejšnjih let vse, zaslužka pa ni nikakoršnega, kar ga jim je pobrala Št. Peter-Reška železnica. Res obupati je našim ljudem! Zdaj naj pride še novi hišni davek, potem pa bode treba turških kolib si napraviti in sedanja poslopja popustiti. Ako ne bode visoka vlada in drugi ljudomili dobrotniki bratovsko svoje radodarne roke revežem podali, bodejo hudi, silno hudi nasledki nastopili, kar Bog obvaruj. Dalje o tem še hočem v kratkem kaj pisati. — Ostro zimo imamo tudi mi zdaj, ko sta zadnja meseca lanskega leta jako mila bila, da so celó jagode cvetele in več drugih cvetic, na pr. vijolice, trobentice, marjetice, veronika, kurja čevica, svenjevice, zvončki, štrikanca itd., še celó šipek je bil zelen in prav velike popke kazal. Novo leto nam je prineslo pa drugo obleko. Huda burja 6. do 9. dne t m. razsajala je tako, da je celó hiše odkrila in podirala v 4 vaséh, katerih si ljudje nimajo s čem popraviti. Zdaj pa imamo snega čez urbas debelega. Nadoslav Škrljev.

Iz kamniškega okraja 23. jan. — Klic po potrebi postavnih naredeb na pomoč žalostnemu stanju kmetijstva ni ne prazno vpitje. Le en glas gre v vsi naši domovini, da se mora kmetijstvu hitro hitro pomagati, da se reši srednji stan kmetijstva in ne gine glavni temelj države. Zato se po vsem strinjamo s postavnimi naredbami, katere je gosp. dr. Bleiweis v zadnjem listu „Novic" po vsestranskem prevdarku nasvetoval. Zdaj se s polnim zaupanjem obračamo do častitih naših gosp. državnih poslancev in še posebno do Nj. ekscelence gosp. grofa Hohenwarta, da kmalu dobi ugodni odgovor od visoke vlade na vprašanje, katero je v ta namen stavil pred božičnimi prazniki. Res zdatne pomoči potrebuje kmetijski stan, da se reši nadlog, ki ga pritiskajo, kamor se obrne. Prosti kmet potrpežljivo trpi in od svojih zastopnikov tem bolj pričakuje pomoči, ker če ob kaki priliki kaki gosposki potoži svoje nadloge, se mu tù navadno odgovori: „tako je postavno, to postavo so vaši poslanci uredili." Navadni kmetič ne vé na ta ugovor nobenega odgovora, kajti on ne vé, da so blizo 20 let naši poslanci v državnem zboru zmerom v manjšini bili in da je le nasprotna jim stranka na krmilu bila. Ta stranka pa je, kakor g. dr. Bleiweis resnično trdi, v deželnem in državnem zboru bila slepa in gluha tako za potrebščine kmetove, kakor za pravice naroda našega. Zdaj je v državnem zboru to drugače; zato se nadejamo, da nam nastopijo bolji časi s prizadevanjem naših poslancev in s pomočjo Božjo.

Janez Ložar, župan.

Iz Ljubljane, — Popis ljudstva za leto 1880. je končan tudi v Ljubljani. Mestni magistrat je časnikom razposlal sledeči zapis: Prebivalcev brez vojakov je štela Ljubljana lani 24.940, najemnikov stanišč 4727, hiš 1173, vojakov 1666. — Pri zadnjem popisu leta 1869. štela je Ljubljana 22.593 stanovalcev, najemnikov stanišč 4218, hiš pa 1051. — Po takem se je število prebivalcev pomnožilo za 2347 ljudi, število hiš pa za 122. Koliko se je skovalo Nemcev, koliko pa pustilo Slovencev, ni nam še povedal magistrat.

— (*Odbor družbe kmetijske*) je v nedeljo v posebni seji obravnaval važno vprašanje o sirarstvu na Nanosu, katero namerava tržka občina Vipavska ondi ustanoviti. Po želji odborovi se je te seje osebno udeležil tudi župan Vipavski gosp. K. Dolenc.

— (*Mestni odbor*) je v zadnji seji obravnaval ponudbe ljubljanskih obrtnikov o zidanji velike mestne klavnice, za katero so skupni stroški prevdarjeni in razpisani bili s 144.841 gold. Če tudi bi firma Tönies bila vse stavbe prevzela za 7000 gld. cenejše, je vendar mestni zbor po večini glasov pravo sklenil, naj se o sedanjih za obrtnijstvo mršavih časih malim obrtnikom zaslužek privoši, kar je posebno odbornik Potočnik s toplo besedo zagovarjal.

— (*Nove okrajno-zdravniške in živinozdravniške službe za Kranjsko.*) Nj. Veličanstvo presvitli cesar je z najvišim sklepom 2. dec. 1880. leta privolil, da se še dva c. k. okrajna zdravnika in trije c. k. okr. živinozdravniki za Kranjsko ustanovijo, ter da vlada za to potrebno dotacijo postavi v državni proračun za leto 1881. — Dosedaj so okrajni zdravniki oziroma zdravstveni ustanovljeni pri vseh c. kr. okrajnih glavarstvih, razen Logatca in Kamnika, — okrajni živinozdravniki so ustanovljeni v Postojni, Kočevji in Novomestu; vlada pa jih namerava nastaviti menda še v Črnomlji, v Krškem in v Kranji. — Tako dobimo okrajne zdravnike zopet nazaj, kakor smo jih nekdaj imeli, dobimo pa tudi novih okrajnih živinozdravnikov.

— (*O akademiji na korist po potresu unesrečenim Zagrebčanom*) se je spolnilo, česar smo pričakovali: gledališče v vseh prostorih bilo je prepolno, pohvala pa vsem predstavam živahna, a še posebno navdušena samospevu gosp. Medena in čitalniškem pevskemu zboru in pa produkcijam Sokolovim na drogu in v šesterih marmornih kipah. Česar umeteljnost premore, slišali smo v petji zbora „Križari na moru" in pa v romanci in zboru iz Verdijeve opere „Un ballo in maschera", videli pa v predstavah „Sokolovih". O gledališki igri „Oče so rekli, da le", s katero je sodelovalo „dramatično društvo", rečemo le to, da je skozi in skozi mnogo smeha vzbujevala. Dolžnost pa nam je, da tudi s pohvalo omenimo prijazne pripomoči gledališkega ravnatelja gosp. Urbana. Občinstvo je zadovoljno zapustilo gledališče, ki se je ta večer na pomoč odprlo našim bratom Zagrebčanom, katerim po tej predstavi doide nad 200 gld.

— Nemila smrt nam je vzela iskreno domorodkinjo, blago soprogo gospoda prof. Levca, ki je nenadoma

po kratki bolezni 23. t. m. umrla. Med obilimi drugimi venci so na rakev njeno položile lep venec tudi „ljubljanske Slovenke“.

— Iz Slatine v Rumuniji nam poroča gosp. Schollmayr, da leži v Rumuniji sneg nad 80 cm. visoko in da sploh po cestah ni mogoče voziti.

— (*Ljubljanski somenj*) zadnji ponedeljek je bil prav dobro obiskan. Goveje živine se je prignalo do 600 glav, pitanih volov le malo. Boljše blago se je prav drago plačevalo. Za Trst se je nakupilo 100, za Reko, Gorico in Pulj tudi nad 100 glav in prav dobro plačalo.

— (*Pustna veselica pri gospodu deželnem predsedniku*) v soboto večer je bila v vseh obzirih tako sijajna, da lepše menda ne pomni kronika ljubljanska v prostorijah vladne hiše. — Danes opoludne je obed pri gosp. predsedniku, na katerega so vabljeni gosp. knezoškof, mnogo kanonikov in drugih gospodov. Proti koncu pusta pa bode neki še druga soarea s plesom pri gosp. deželnem predsedniku.

— (*Ples v čitalnici ljubljanski.*) Kakor uže naznanjeno, napravi čitalnica 2. dne svečana Vodnikov izborni ples brez „besede“. Društveniki čitalnični so vstopnine prosti, za goste po društvenikih vpeljane je vstopnina 1 gld. — Prihodnji mesec je še drug „društveni ples“, in to v nedeljo 20. dne svečana tudi brez „besede“. — Oba plesa se pričneta ob 8. uri zvečer, ter bode pri obeh plesih svirala priljubljena vojaška godba.

— (*Poberki iz časnikov.*) Vprašanje o prihodnjem deželnem glavarstvu kranjskem našim nemškutarjem še zmirom ne dá pokoja. Vsak teden parkrat dopisavajo v dunajske judovske časnike in si izmišljujejo novo zdravilo zoper izgubo dr. Kalteneggerja. Tako vnovič trdi ljubljanski dopisnik dne 21. januarija v „Wien. allg. Zeitg.“, „da dobi dr. Kaltenegger dopust za 3 leta zato, da ostane še deželni glavar in osebno vodi deželni odbor, češ, da med vsemi 16 narodnimi poslanci kranjskega zbora ni ne enega za to mesto sposobnega, izrekoma pa da večkrat imenovani dr. Poklukar ni nikakor za ta posel sposoben, ker mu celó njegova lastna stranka ni nikdar izročila odborništva ali večjih poročil, — edino zmožni odborniki pa da so nemškutarska trójica: Deschmann, Schrey in Schaffer“. — „Wer lacht da“? — bi po pravici smeli vprašati dopisnika; al mi mu nočemo veselja kaliti, da sanjari o prihodnosti tako, kakor si je želi, — eno pa lahko brez skrbi trdimo, da je ni nobene vlade, katera bi svojemu odločnemu nasprotniku podelila boljšo službo, pa ga potem zopet tje na dopust poslala, kjer mu je prilika, ravno tisti vladi najvspešneje nasprotovati. Za tak dr. Kalteneggerjev dopust bo tedaj pred vsem treba druge Deutschkrainerjem prijazne vlade, na katero pa bodo uže morali še nekoliko časa — čakati. O zmožnosti naših narodnih poslancev so pa uže in bodo še drugi sodili kot Vesteneck in njegovi pajdaši, — o tem je uže in bo, ako Bog dá, še večkrat sodila vsa kranjska dežela in tudi ves nepristransk vnanji svet. Prisiljeni smo pa vendar gledé zmožnosti narodnih poslancev omenjenim dopisunom omeniti, da več ko 11 let je deželni odbor pod različnimi glavarji brez dr. Kalteneggerja deželna opravila redno opravljal in v tem času dr. Bleiweis večkrat deželnega glavarja namestoval ter marsikaj na korist deželi s svojim delovanjem dovršil, kar zapisano stojí v zapisnikih deželnega zbora. Kar se pa še posebno tiče napadov na dr. Poklukarja, dobro vemo, da on nikdar ni tišal na mesto deželnega odborništva, marveč je kot poslanec v deželnem zboru z občnim priznanjem dovrševal mnogovrstne referate. In ko bi dr. Poklukar ne bil prav druzega nič opravil kot to, da, od deželnega zbora izvoljen v deželno komisijo za uravnavo zemljiškega davka, je izdelal jako težavni referat tako, da je bil temeljita podlaga sklepu centralne komisije, vsled katerega se ima kranjski deželi prihraniti pri zemljišnem davku vprihodnje vsako leto 300.000 gold., je edino to več vredno, kot vse, kar je v vsem skupaj vsa leta stvarila stranka nemškutarska! Dežela naša bi morala precej dolgo čakati, da bi jej tisti, ki narodni stranki nezmožnost očitajo, po svojih delih kaj enacega izkazati mogli. Jalova baharija ni delo, laž ni resnica? Ako konečno ljubljanski dopisnik tudi pri razpustu deželnega zbora za svojo stranko zopet večine pričakuje, mu mi prav mirno rečemo: kedarkoli bodo pri nas volitve proste, to je, brez pritiska birokracije, bo večina naša.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Ministerstva predsednik grof Taaffe je, kakor dopis z Dunaja na drugi strani kaže, odgovoril na interpelacijo Hohenwartovo, da je vlado resna volja, na pomoč biti kmetijstvu. — Kakor „Politik“ poroča, je grof Taaffe tudi obljubil, vse narodne zahteve po obstoječih postavah in brez spremembe ustave izpolniti ter tako narodnim željam zadovoljiti, vendar s tem pogojem, da ni on ni vlada se ne morejo vezati na gotov čas, kedaj se to zgodi. — Dokler ima baron Conrad šolstvo v svojih rokah, ni Slovanom upati ustavnih reform v šolah. Nasproti stavijo Slovenci na Primorskem in osobito v Trstu veliko zaupanje na novega ministra barona Pino-a, ker je bil zmerom pravičen in se, dokler je v Gorici bil, marljivo učil slovenščino.

Iz Trsta. — Tukajšnji irredentarji so prosili Garibaldi-a, naj bi v skupščini, ki jo nameravajo italijanisimi koncem tega meseca imeti v Rimu, zastopal Trst. Stari prekucnež jim je na ta poziv odgovoril, da rad sprejme to nalogo, da se „Trient in Trst priborita Italiji“. — Ker te skupščine vlada italijanska sama ne bode dopustila Avstriji nasproti, bo uže tudi Garibaldi domá ostal.

Koroško. Po šematizmu Koroške škofije šteje Koroška 332240 prebivalcev, med temi je 200,539 v 218 nemških farah, 113.590 v 117 slovenskih in 18.111 v 13 nemško-slovensko mešanah farah.

Nemčija. — Gonja zoper jude je v Nemčiji čedalje huja ne zaradi vere, ampak zaradi tega, da jud odéra kristjane, kjer koli more.

Listnica vredništva. Več dopisov smo morali prihraniti se za prihodnji list.

Popravek. V zadnjem listu „Novic“ na strani 20. v članku „Krščanstvo pri Slovencih do Cirila in Metoda“ v 27. vrsti namesto „ki je obsegalo zgornji del Krajne“, beri: „ki je obsegalo tudi zgornji del Krajne“.

Žitna cena

v Ljubljani 22. januarija 1881.

Hektoliter: pšenice domače 9 gold. 59 kr. — banaška 10 gold. 75 kr. — turšice 6 gold. 40 kr. — soršice 8 gold. 50 kr. — rži 6 gold. 66 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 4 gold. 87 kr. — ajde 5 gold. 36 kr. — ovsa 3 gold. 5 kr. — Krompir 2 gold. 70 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **J. Blaznikovi nasledniki** v Ljubljani.